

1. Slutrapport, projekt Medborgarpaneler

1.1 Bakgrund

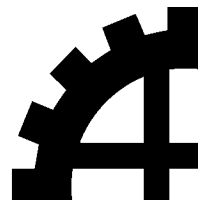
Kommunförbundet, SKL, bjöd under våren 2007 in landets kommuner och landsting till att delta i projektet ”Medborgarpaneler”, ett treårigt projekt som syftade till att inhämta medborgarnas synpunkter i olika frågor med hjälp av modern teknik, och att dessa synpunkter sedan skulle användas som stöd i de politiska beslutsprocesserna. Kommunstyrelsen i Gnosjö beslutade 2007-08-15 att bekräfta kommunens deltagande i projektet samt att utse mig, kommunsekreterare Christian Bagan, till projektledare.

SKL har avsatt personella resurser som stöd till de drygt 30 kommuner och landsting som anmält sig till projektet. Dessa kommuner har även sammanförts i ett nätverk som regelbundet har träffats för att utbyta erfarenheter, diskutera problem som uppstått under projektets genomförande och har även fått olika inspel och omvärldsbevakningar från SKL. Förbundet har även varit behjälplig med att ta fram olika IT-verktyg som kommunerna har kunnat använda samt har även anordnat en studieresa till England för att studera hur olika former av medborgardialoger genomförs där.

1.2 Insamlande av deltagare till panelen och panelens sammansättning

I januari 2008 påbörjades arbetet med att marknadsföra panelen och att samla ihop deltagare som var intresserade av att delta i panelen. Detta skedde på flera olika sätt – genom annonser och positiva artiklar i massmedia, genom artiklar i kommunens egna media (främst Tråddragaren och GnosjöAndan), genom information vid kommunstyrelsens informationsmöten samt genom personligt mail till alla Gnosjöbor som är medlemmar på Facebook m m. Min egen personliga målsättning och ambition när detta påbörjades var att få ihop 30 – 40 deltagare. Det stod ganska snart klart att intresset bland allmänheten var stort, och på relativt kort tid hade mer än 50 personer anmält sig. Efter varje genomförd panel och publiciteten kring denna har intresset ökat ytterligare, och efter hand har kommuninvånare anmält sig och velat vara med även utan marknadsföring. I dagsläget består panelen av 120 personer, alltså mer än 1,2% av kommunens befolkning. Detta innebär att av kommunerna som deltar i projektet så är Gnosjö den kommun som har den största andelen anmälda kommuninvånare.

En diskussion som förts i nätverket har gällt om panelerna skall vara representativa och statistiskt säkerställda eller inte. Utifrån erfarenheter från bl a andra länder har samtliga kommuner valt att inte ställa detta krav, utan panelerna, och så även Gnosjös panel, har varit öppen för alla som velat delta. Trots detta är det en relativt god representativitet i panelen.

Av paneldeltagarna är 63 män, och 57 kvinnor. Åldersfördelningen är i huvudsak att det stora antalet finns i åldersintervallet 36 – 45 men även åldrarna 26 – 35 och 46 – 55 är relativt väl representerade. Tyvärr kan man konstatera att det trots ansträngningar har varit svårt att nå ut till ungdomar och äldre. Även kommunens stora invandrarbefolkning är sparsamt representerad, med färre än 10 personer anmälda.

Alla kommunens tätorter är representerade i panelen men med stor tyngd på Gnosjö tätort, där mer än hälften av paneldeltagarna bor. Cirka 20 % av panelen bor i Hillerstorp med omnejd, och 13 % i Åsenhöga och återstoden relativt jämnt fördelade mellan Nissafors, Åsenhöga och Marieholm.

I en av de enkäter som genomförts inom projektet ställdes frågan om utbildningsbakgrund hos deltagarna. Även om detta svar måste tas med en nypa salt, då panelen vid det tillfället bara bestod av cirka 100 personer, och inte alla svarade, så visade resultatet att 15 % hade enbart grundskoleutbildning, 49 % hade gymnasieutbildning och återstoden, 36 %, hade högskole-/universitetsutbildning.

1.3 Genomförda enkäter inom ramen för projektet

Glädjande nog var Gnosjö den första kommunen i projektet som kom igång med enkäter till sin panel, detta skedde i april 2008. Sedan dess har kommunens medborgarpanel fått svara på sju enkäter fram till februari 2010. Genom detta har Gnosjö kommun varit en av de kommuner i projektet som varit flitigast med att använda sin panel och detta har gett kommunen en hel del positiv uppmärksamhet i form av bland annat artikel i Dagens Samhälle, och många frågor från andra kommuner som ännu inte kommit igång eller som är intresserade av att arbeta med medborgarpaneler.

Följande enkäter har genomförts.

Enkät 1 ”Marknadsföring och attraktivitet” skickades ut i april 2008 och svarsfrekvensen var 93 %. Enkätsvaren användes bl a av kommunens marknadsföringsgrupp i sitt marknads-föringsarbete.

Enkät 2 ”Skatteuttag” skickades ut i maj 2008 och var beställd av kommunstyrelsens arbetsutskott inför kommande beslut om skattehöjning. På grund av tekniska problem med Mediacenters enkätverktyg blev svarsfrekvensen endast 60 %. De inkomna svaren beaktades dock i den fortsatta budgetprocessen och visade att det fanns ett relativt stort stöd för en skattehöjning vilket också blev beslutet i fullmäktige.

Enkät 3 ”Kommunal information” skickades ut i september 2008 och var beställd av kommunens informatörer. Svarsfrekvensen var 85 %. Svaren användes av kommunens informatörer för att förbättra hemsida, och annan kommunal information.

Enkät 4 ”Trygghetsfrågor” skickades ut i januari 2009 och var beställd av kommunens brottsförebyggande råd. Svarsfrekvensen var 89 %. Svaren användes av det brottsförebyggande rådet och ledde bland annat till att rådet tog initiativ till

välbesökta föreläsningar om trygghetsfrågor för kommunal personal och allmänhet under hösten 2009.

Enkät 5 "Demokrati och delaktighet" skickades ut i mars 2009 och var beställd av den av kommunfullmäktige tillsatta demokratiberedningen. Svarefrekvensen var 78 %. Svaren användes som underlag vid framtagandet av beredningens förslag till fullmäktige och ledde till att beredningen la fram ett antal förslag som för närvarande bereds vidare av kommunstyrelsen.

Enkät 6 "Rondellutsmyckning i Hillerstorp" initierades av kommunstyrelsens ordförande som underlag för kommande beslut om dels rondellutsmyckning i Hillerstorp men också användandet av de s k "konstpengarna berördes i frågorna. Detta var den enkät som kom att engagera flest paneldeltagare, bland annat i form av oerhört många fritextkommentarer men också många mail och telefonsamtal från kommuninvånare, paneldeltagare och andra. Svarefrekvensen blev dock bara 74 %. Enkätsvaren redovisades på ett informationsmöte för allmänheten i Hillerstorp i november 2009 och ledde till politiska beslut i fullmäktige om dels konstpengarnas användande i januari 2010 och dels ett beslut om igångsättande av projekt "rondellutsmyckning Hillerstorp" under mars 2010.

Enkät 7 "Enkät om krisberedskap" beställdes av räddningstjänsten för att ge stöd i planering av kriser i samhället och ställde bland annat frågor om allmänhetens egen krisberedskap och förväntningar på samhället vid händelse av en kris eller större olycka. Enkäten skickades ut i januari 2010 och svarefrekvensen var 79 %.

Utöver detta genomförde två studerande vid Högskolan Väst, Malin W Larsson och Sara Nilsson under våren en halvtidsutvärdering av projektet vilken presenterades i en 15-poängs C-uppsats under rubriken "En analys av ett demokratiprojekt". Inom ramen för detta arbete genomförde de två studenterna ytterligare en enkät till panelen med frågor om hur man uppfattat sitt deltagande, och man intervjuade även de då tre kommunalråden om hur man såg på projektet och dess fortsättning.

1.4 Projektledarens egna reflektioner kring projektet, enkäterna m m

Jag vill här passa på och ge några egna reflektioner kring projektet och de genomförda enkäterna.

Först vill jag påstå att intresset för projektet från förvaltningarna/förvaltningscheferna/nämnderna har varit relativt svagt, trots att jag anser mig ha varit noga med att på olika sätt hålla dem informerade om projektet och vad det går ut på. Jag har efter i stort sett varje avslutad enkät skickat ut information till förvaltningscheferna och även uppmanat dem att tänka till kring förslag på nya ämnen som de vill ha panelens synpunkter kring, och att uppmana sina nämndspolitiker att ta panelen till hjälp i beslutsprocesserna. Trots detta har gensvaret varit i stort sett obefintligt. Som projektledare kan jag fundera över vad detta bristande intresse beror på.

Även intresset från kommunens politiska ledning, främst kommunstyrelsen och dess arbets-utskott, har bitvis känts svalt och endast ett förslag på enkätämne har kommit därifrån (enkät 2 om skatteuttaget), detta trots regelbunden information till både arbetsutskottet och kommunstyrelsen om projektets utveckling och att jag vid flera

tillfällen framfört önskemål om förslag på nya ämnen. Även här finns det anledning att fundera över vad det svaga intresset berott på då man å ena sidan bestämde sig för att gå in i projektet och sedan å andra sidan varit relativt svala till att utnyttja panelen som verktyg. Har man upplevt panelen som ett hot snarare än en möjlighet?

Istället har det till stor del varit jag som projektledare som fått anstränga mig att ”hitta på” ämnen till panelen och man kan fundera på om detta har var tanken bakom projektet.

Som en följd av det relativt svaga politiska intresset för projektet har de flesta av enkätämnen istället kommit från andra tjänstemän eller arbetsgrupper som har behövt input i sitt arbete (främst enkät 1, 3 och 7). Dessa enkäter har då inte lett till några synbara politiska beslut som paneldeltagarna kunnat se eller informeras om, och panelens deltagare har därför ibland upplevt att det inte händer något med deras svar, och att deras svar inte lett någonvart, något som dels framförts direkt till mig, men också i den uppsats som skrevs om panelen.

Man skulle kunna säga att vissa av de enkäter som genomförts snarare haft karaktären av ”förstärkt brukarundersökning” snarare än enkäter som syftar till att ge de förtroendevalda stöd i den politiska beslutsprocessen.

Trots dessa funderingar och tveksamheter har flera andra av enkäterna varit framgångsrika, och har uppfyllt projektets ursprungliga målsättning – att vara ett verktyg för de förtroende-valda och ett stöd i beslutsprocessen. Exempel på dessa är enkäten om skatteuttag, enkäten om demokrati och delaktighet som kommunens demokratiberedning haft stor nytta av samt enkäten om rondellutsmäckningen i Hillerstorp.

Kanske kan jag, som projektledare, ta på mig en del av ansvaret för de delar av projektet och de enkäter som inte var helt i överensstämmelse med projektets ursprungliga intentioner. Det kan ju vara så att jag ville för mycket, och har haft för högt tempo i arbetet men det kan kanske också vara så, att det är svårt att ha en medborgarpanel i en så pass liten kommun som Gnosjö där avståndet mellan valda och väljare redan är så litet och det redan finns så många formella och informella kontaktytor.

2. Frågor från SKL

Avslutningsvis vill SKL att alla deltagande kommuner skall svara på nedanstående frågor.

2.1 Resultat

De enkäter vi genomfört och som panelen fått ta ställning till har som nämnts ovan varit av olika karaktär – dels rena verksamhetsfrågor, och dels frågor som initierats av den politiska nivån. Om man fokuserar på de tre enkäter som är initierade av politiken (enkäten om skattenivån, enkäten om demokrati och delaktighet och enkäten om rondellutsmäckningen) så har alla dessa varit lyckade genom att man har kunnat se att de på olika sätt har påverkat de politiska besluten.

Enkäten om skattesatsen beskrivs av kommunstyrelsens ordförande som den kanske mest värdefulla ur hans perspektiv. Den gav en tydlig indikation på hur medborgarna såg på den svåra frågan om en höjning av skatten. Möjligen hade beslutet om skattehöjning blivit detsamma även utan medborgarpanelen men det gav ändå ett förbättrat beslutsunderlag vilket ju var avsikten med projekten – att komplettera och förbättra politiska beslut snarare än att ersätta politikerna.

Som projektledare är det förvånande att kommunstyrelsens ordförande såg så positivt på just denna enkät eftersom den i mina ögon var delvis misslyckad på grund av tekniska problem med enkätverktyget vilka gjorde att flera av de inlämnade svaren föll bort och inte gick att läsa.

Som sekreterare i kommunfullmäktiges demokratiberedning har jag kunnat se att man hade stor nytta av enkäten om demokrati och delaktighet när man tog fram förslag till åtgärder för ökat demokrati och medborgarinflytande som senare presenterades för fullmäktige. De svar som man fick av panelen användes i beredningens yttrande för att understryka argumentationen, ibland med direkta citat hämtade från paneldeltagarnas fritextsvar.

Slutligen enkäten om rondellutsmyckningen visade på ett mycket stort stöd för det framtagna förslaget till utsmyckning och jag bedömer att detta var helt avgörande för att kommunens politiker skulle ta beslutet att satsa pengar på dess genomförande.

En framgångsfaktor i dessa tre enkäter bedömer jag har varit ämnena och frågeställningarna har godkänts i en snabb, smidig och informell process, och att kommunens politiker i dessa tre enkäter hade modet att använda sig av panelen.

2.2 Processen

Den normala gången för ett ämnes väg från tanke till färdig enkät har i regel varit att projektledaren på något sätt, antingen själv eller efter förslag från andra, först har stämt av ämnet med kommunalrådet och därefter tagit fram förslag på ett antal frågor, även detta på egen hand eller i samarbete med andra tjänstemän. Dessa frågor har sedan stämts av med kommunstyrelsens arbetsutskott som informellt gett klartecken för varje enkät.

När svarstiden för enkäterna gått ut har arbetet med att sammanställa svaren påbörjats. Efter detta har resultaten förts ut till dels frågeställarna, dels till panelen, dels till politiker och dels till övrig allmänhet via massmedia och kommunens egna forum, exempelvis hemsidan. Min målsättning har hela tiden varit att panelen själv skall få del av sina svar innan alla andra, och inte behöva läsa om resultaten i massmedia. Varje enkät har även redovisats tillbaka till kommunstyrelsens arbetsutskott relativt omgående, och även förvaltningscheferna i kommunen har delgetts svaren. Massmedia har fått del av resultaten efter kommunstyrelsens arbetsutskott.

Som framgått ovan, och även i avsnitt 1.4, har det i slutet av projekttiden varit svårt att få in förslag på nya ämnen eller hitta på ämnen och detta resulterade i ett långt och beklagligt uppehåll på närmare ett halvår från senvåren 2009 till november 2009. I synnerhet under denna period har det känts som om att ansvaret att ”hitta på” ämnen att fråga panelen om har legat tungt på mig som projektledare.

Vad hade då kunnat göras annorlunda? Möjligen hade jag kunnat vara betydligt bättre på att informera övriga kommunens övriga nämnder om panelen och dess möjligheter, och inte som nu rikta denna information huvudsakligen till förvaltningscheferna.

2.3 De förtroendevaldas roll

Engagemanget från de förtroendevalda har som nämnts periodvis upplevts som relativt svagt. När kommunstyrelsen fattade sitt beslut om att vi skulle delta i projektet krävde man att jag som projektledare två gånger/år skulle avrapportera projektets förlopp till kommunstyrelsen. Detta var självfallet positivt men tyvärr har kommunstyrelsen varit mycket tyst efter de rapporter man fått.

Den förtroendevalde som jag upplever har engagerat sig mest i projektet har varit kommunstyrelsens ordförande och han har också deltagit vid några av SKL.s nätverksträffar.

För att summera anser jag att man kan säga att panelen till övervägande delen har ägts av tjänstemännen snarare än de förtroendevalda som ju var avsikten.

Jag vill påstå att kommunens medverkan i projektet hade varit än mer framgångsrik om de förtroendevalda hade varit mer engagerade och att detta hade gett panelens deltagare en annan syn på sitt deltagande där de känt att de mer konkret hade kunnat vara med och påverka de politiska besluten.

Ett tips för andra kan kanske vara att än bättre förankra ett sådant projekt – främst till kommunens övriga nämnder.

2.4 Kommunikation och media

Som nämnts ovan har panelen marknadsförts med regelbundna nyhetsbrev till kommunens förvaltningschefer. Även kommunens övriga personal har fått information om projektet genom intern personalinformation, personalblad m m och en hel del har hört av sig, både för att anmäla sig till panelen och för att ställa frågor.

Vad avser marknadsföringen mot medborgarna, se avsnitt 1.2 ovan.

Massmedia har visat ett stort intresse för panelen och det har varit ett flertal positiva artiklar i lokaltidningarna men även inslag i lokalradion. Artiklarna förekom både inför projektets uppstart men också innan och efter varje enkät. En reporter från en av de lokala tidningarna anmälde sig tidigt som deltagare i panelen vilket gav upphov till en del funderingar då han därigenom fick en mycket stor inblick i projektet, tog del av alla mail till paneldeltagarna m m men jag har inte upplevt att detta inneburit några problem.

Resultatet av varje enkät har gått igenom med lokalmedia av mig själv och i förekommande fall även med företrädare för den som beställt enkäten och i några fall även med kommunstyrelsens ordförande.

Värdet av de många positiva artiklarna har varit mycket stort och efter i princip varje artikel har också nya deltagare anmält sig till panelen. Detta innebär att massmedia,

tillsammans med rekryteringen via Facebook är de två enskilda faktorer som varit de mest framgångsrika.

2.5 Fortsättningen

I den ”halvtidsutvärdering” som gjordes av Malin Wenell Larsson och Sara-Louise Nilsson Tirbäcken våren 2009 (se även avsnitt 1.3) ställdes frågan om framtiden för medborgarpaneler som ett verktyg i Gnosjö kommun till både de då tre kommunalråden och till paneldeltagarna.

Vad gäller kommunalråden har dessa svarat att de är nöjda med projektet och vill behålla det i någon form men de uppger också att det i så fall behöver omarbetas och förbättras. Exempelvis uppgav man att man ville nå ut till än fler medborgare och också ha större spridning på deltagarna (åldersmässigt, könsfördelning, etnicitet m m). Denna inställning vidhålls nu, även i slutet av projektiden. Kommunalråden delar emellertid inte projektledarens tveksamheter kring projektet och dess genomförande utan ser som helhet att projektet varit lyckat och att det varit och kommer att förbli ett viktigt verktyg för kommunens förtroendevalda.

Även paneldeltagarna har fått frågan om hur de ser på framtiden för projektet och även här är man nöjda och anser att det bör få en fortsättning. Även här har man dock framfört vissa saker som man anser bör förbättras – främst bättre och tydligare feedback till panelen om hur enkäterna hanteras och framför allt, vilka konkreta politiska beslut som fattas med anledning av svaren. Även här framhålls bristen på feedback och synliga resultat av enkäterna som något som på sikt hotar panelen och de höga svarsfrekvenserna.

Sammanfattningsvis bedöms användandet av medborgarpanelen komma att fortsätta och exempel på framtida ämnen för panelen att ta ställning till i framtiden har redan diskuterats. Några av dessa är ny översiktsplanering och strandskyddsfrågor, samt frågan om ny politisk organisation för kommunen.

2.6 Strukturen

Se i huvudsak avsnitt 1.3 ovan för svar på dessa frågor.

Utöver detta kan tilläggas att inga fysiska möten har genomförts för panelens deltagare men att det diskuteras om att som avslutning på projektet bjuda in till ett möte. Inget har dock bestämts om detta ännu. Ett positivt problem i sammanhanget är att panelen nu är så pass stor att det är svårt att samla alla i en lokal.

Vad gäller deltagandet har antalet ökat från enkät till enkät, från första enkätens 50 deltagare till sista enkätens 120 deltagare. Tyvärr kan man konstatera att svarsfrekvensen tycks ha gått den motsatta vägen, från den första enkätens svarsfrekvens på nästan otroliga 93 % till den sista enkätens svarsfrekvens på 79 %. Det måste betonas att även 79 % är en hög siffra, och att den legat stadigt däromkring de senaste enkäterna. En teori kring varför svarsfrekvensen sjunkit kan vara att många anmälde sig till panelen för att ”testa” och att man nöjde sig med att vara med ett tag då projektet var nytt och spännande. En annan mera allvarlig teori kan också vara att många i panelen efterhand kan ha uppfattat att ”inget händer” och att man inte sett

några tydliga resultat av sin medverkan, och att man därför inte är lika aktiva med att svara. Det kan heller inte uteslutas att några kan ha bytt e-postadresser m m sedan projektet startade och att man inte meddelat sin nya adress.

Vad gäller det praktiska genomförandet av enkäterna har jag svårt att se vad man skulle göra annorlunda utan även här kommer man tillbaka till framtagandet av frågorna och förankrandet av panelen som ett verktyg hos alla förtroendevalda och inte bara hos kommunstyrelsen. Jag tänker mig att detta hade kunnat ge intressantare frågor mer direkt riktade mot den politiska processen, och därmed också en svarsfrekvens som inte viker neråt för uppenbarligen finns det ett stort intresse av att vara med och påverka, inte bara vart fjärde år.

2.7 Om tekniken

Tekniken har hela tiden varit mycket enkel och vi har inte lagt några resurser eller kostnader på enkätverktyg eller liknande. Istället har det kommun- och landstingsägda företaget Mediacenter (tidigare AV Media) kostnadsfritt tillhandahållit ett mycket enkelt "hemsnickrat" enkätverktyg. Programmet har gett möjlighet att ställa de vanligaste förekommande frågetyperna (envalsfrågor, flervalsfrågor samt fritextsvar) men i övrigt ingenting.

För Mediacenter har tillhandahållandet av ett enkätverktyg för medlemskommunerna haft en låg prioritet, sannolikt för att länets större kommuner redan har egna verktyg för detta. I maj 2008 drabbades programmet av ett haveri och att få igång det igen tog närmare fem månader och krävde otaliga påstötningar från min sida – en tid då arbetet med panelen därför fick ligga helt nere.

Det enkla enkätverktyget har gjort att det inte har funnits möjlighet att bifoga faktaunderlag, bilder m m i enkäten utan detta har istället fått skickas som separata dokument i Word- eller PDF-format. Detta har lett till ytterligare problem då det visade sig att alla i panelen inte hade möjlighet att öppna PDF-format i sina datorer, eller att de inte kunde ta emot så stora mail i sina inkorgar.

Utöver detta har ett SMS-verktyg från Telia använts som har gjort det möjligt att via datorn skicka SMS till alla i panelen som angett mobiltelefonnummer. Detta har använts till att informera om att det finns en ny enkät att svara på, samt att efter halva svarstiden påminna om att inte glömma bort att svara på enkäten.

I efterhand kan man konstatera att användandet av ett mer professionellt enkätverktyg skulle ha sparat en hel del arbete och resultatet skulle också ha blivit "proffsigare" enkäter som även kunnat anpassas efter kommunens grafiska profil.

En reflektion här kan också vara att det är lätt att bli avundsjuk på nätverksmötena då man fått se alla IT-verktyg som SKL visat upp men som man som liten kommun inte har några ekonomiska möjligheter att införskaffa.

2.8 Om resurserna

Även de personella resurserna som avsatts för projektet har varit begränsade och har bara bestått av mig som projektledare. I inledningsskedet av projektet avsatte även

kommunens informatörer lite tid för marknadsföring av projektet och har periodvis även fungerat som bollplank och hjälpt till att formulera frågor.

Mest tid har gått åt i samband med utskick av varje enkät och sammanställandet av enkätsvaren. I synnerhet mängden fritextsvar tar mycket tid att ta hantera, och dessa har också ökat i takt med att panelen har vuxit.

Utifrån att vi är en liten kommun får dock resurserna bedömas som tillräckliga men det bör poängteras att om inte jag som projektledare hade haft lite ”luft” i kalendern när vi gick in i projektet hade det varit svårt att ro det i land.

Kostnaderna för deltagandet i projektet har varit mycket små och har främst bestått i tiden för mig som projektledare och resorna till nätverksmötena och möjligen någon enstaka annons i lokaltidningen.

2.9 Nätverket

Nätverket har inneburit att man har kunnat träffa andra kommuners projektledare som man har kunnat kontakta när man ”kört fast” – att ha ett ansikte på den man ringer eller mailar till är ovärderligt! Mötena har också fött idéer och tankar som man kunnat utveckla vidare på hemmaplan vilket känts speciellt bra när det ibland har varit idétorra.

Speciellt intressant har varit den omvärldsbevakning och metodutveckling som SKL tillhandahållit och som man som liten kommun omöjligen hade kunnat klara själv.

Här är det värt att åter kommentera att resursfrågan är problematisk. Som en liten kommun med begränsade ekonomiska resurser känner man sig ibland handikappad när man ser allt som kan göras, IT-lösningar som kan införskaffas m m men som man inte har ekonomiska möjligheter till.

En tanke hade kunnat vara att SKL vid kommande projekt bör jobba mot staten för att om möjligt lösgöra pengar till små kommuner för att de skall kunna vara med på lika villkor som större kommuner.

2.10 Guldkorn från arbetet med projektet

Först vill jag framhålla de många positiva kontakter med medborgare som projektet har inneburit. Det tydligt stått klart att det finns ett stort intresse och en vilja att engagera sig genom att vara med och tycka till om olika kommunala frågor – inte bara när det är valår.

Inte minst har detta visat sig genom att det var så lätt att samla ihop deltagare till panelen, och de många kontakter per mail, per telefon och genom personliga möten som ägt rum under projektiden.

Ett annat guldkorn har varit de många intressanta utblickarna mot omvärlden och informationen om olika IT-verktyg, sociala nätverk m m som ofta presenterats på ett kul sätt.

Ytterligare ett guldkorn var naturligtvis studieresan till England som förutom trevlig samvaro gav mig ett nytt sätt att se på Storbritannien och tydligt visade att man där på många sätt ligger långt före oss inom området närdemokrati och medborgardialog.

Christian Bagan
Kommunsekreterare och projektledare för projekt Medborgarpanelen

Bilagor:

1. Kronologi för projektet
2. Uppsats om medborgarpanelen av Malin W Larsson och Sara Nilsson